

Ståndarna till vapen

De senaste dagarna tagit upp ett gammalt argument, som dess bättre under en lång tid varit försvunnet ur debatten. Det sägs att man i propagan- dan för svenska atomvapen "stundom tycks glömma vik- ten av att svenska folket kan lita på det försvar vi nu har" (Arbetet). Kravet på atomva- pen, som naturligtvis utgår från — och måste utgå från — att det svenska försvaret utan dessa vapen är ineffektivt, är enligt denna uppfattning farligt därför att det alstrar defaitism.

Det argumentet borde verk- ligen vara uttjänt. De som framför det vågar inte göra gällande något så orimligt som att de konventionella vapnen är likvärdiga med atomvapen och att Sverige därför inte be- höver de moderna vapnen. I stället hävdas att vi bör hålla tyst om det svenska försvarets svaghet för att inte sprida oro och misströstan bland allmän- heten. Folket skall hållas i okunnighet, i en hälsosam och lycklig okunnighet om hur lit- tet ett konventionellt försvar är värt. Realiteten är tvärtom att vi ständigt måste betona att kärnvapen är behövliga för att vårt försvar skall få något verk- ligt värde; eljest förblir ju folk nöjda med vad vi har, alltså med ett otillräckligt och omodernt försvar. Att motståndarna mot kärnvapen driver tanken att svenska folkets försvarsvilja bör hållas uppe genom tystnad eller undvikande talesätt är likväl från en synpunkt glädjande: det visar att de anser en saklig upplysning riskabel för den ståndpunkt de förfäktar.

D • N
12/2 1959

Danmarks lyckliga regering

För två år sedan framstod Danmark, i jämförelse med Sverige, som ett land i politiska och ekonomiska svårigheter. Den socialdemokratiska minori- tetsregeringen vacklade, uppö- relser kunde inte vinnas i de stora frågorna, arbetslösheten växte, valutareserven var för- svunnen, exporten gick tillbaka, investeringarna minskade. Nu är läget omkastat. Den danska regeringen, med en liten men fast majoritet i folketinget, sam- arbetar bra och ser med tillför- sikt fram emot de kommande valen — antagligen 1960 —, va- lutareserven har stigit till 1 200 miljoner, arbetslösheten har gått ned från 60 000—70 000 till 40 000 på ett år, räntan har sänkts med 1,5 procent, export och investeringar växer.

Varpå beror det? Först och främst: man får inte överskatta vare sig framgången i det ena landet eller krisen i det andra. Det danska exemplet visar hur snabbt läget kan förändras till det bättre. Sverige illustrerar för närvarande en snabb och i stort sett oförutsedd utveckling i motsatt riktning. I båda fallen är det fråga om fluktuationer i en demokrati som i huvudsak arbetar relativt friktionsfritt, i en folkhushållning vars kriser är av begränsad omfattning. Att det gått så bra i Danmark be- ror inte, eller åtminstone inte främst, på den sittande koalitionsregeringens förmåga. "Vi har haft tur", den deklaratio- nen avges utan tyekan av mi- nistrarna från skilda partier; om våra motståndare fått rege- ringsmakten i maj 1957, hade de i stället för oss kunnat glädja sig åt vad som skett. Det är alltså tur att vi bildade regerin- gen, fortsätter man — och det är inte förvånande att man fin- ner sig väl till rätta i en så lyckosam regering.

Men själva det regeringssys- tem som etablerades för snart två år sedan är icke desto

mindre av stort intresse och av stor betydelse. 1957 års val ut- märktes av att det största op- positionspartiet, venstre, gick framåt med några platser, att det socialdemokratiska partiet gick tillbaka i ungefär samma omfattning och att det lilla ag- gressiva och ideologiskt bestämda retsforbundet — extremt gammalliberalt, med skatt på jordvärdstegringen som speci- alitet — ökade sitt röstetal med 75 och sina mandat med 50 procent. Partiställningen blev följande:

Konservativa	30
Venstre	45
Retsforbundet	9
Radikala	14
Socialdemokrater	70
Kommunister	6
Slesvigpartiet	1

Summa 175

Ett misslyckat försök gjordes att bilda en samlingsregering. De radikala ville inte gå samman enbart med socialdemokraterna, och en sådan ministär hade för övrigt, inte fått majoritet. De radikala ville närmast regera tillsammans med venstre, men venstre ville i en sådan koalition ha högern med, och radikalerna vägrade att gå med på en allians som skulle kompromettera partiets "radikala" karaktär. Inför hotet av en regering av högern och venstre, som kunde på nytt upplösa folketingspartiet och sannolikt starkt decimera det radikala mellanpartiet, bildades på några dagar till allmän förvåning och till högerens och venstres irritation den nu sittande trekantregeringen: 9 socialdemokrater, 4 radikaler, 3 retsforbundsmän. Hur underlig denna allians tedde sig framgår av att den radikale ledaren Dahlgård strax förut sagt sig föredra "en naturlig död" framför samverkan med retsforbundet och att han betecknat detta parti som ett frihjul i dansk politik (då han häromdagen erinrades om detta svarade han att "frihjulet" berövats sin frihet genom regeringskoalitionen). Det nya arrangementet, som gjorde den gamla socialdemokratiska regeringens ursinnigaste angripande till allierade, är kanske det mest överraskande som efter kriget skett i skandinavisk politik; i jämförelse med detta var de svenska socialdemokraternas infångande av bondeförbundet år 1951 en helt naturlig sak.

Men det har gått bra. Dels för att man haft tur, dels för att alla ansträngt sig för att ett så konstigt experiment skulle lyckas. Alla partier anser sig ha fått en rimlig andel av sina fordringar godtagna. En försiktig liberalisering och avveckling av regleringarna har präglat regeringspolitiken. Retsförbundet har åtminstone på en punkt fått igenom ett specialkrav: i samband med den nya hyreslagen, som möjliggör en ytterligare stark höjning av förkrigshyrorna, har ett slags jordvärderingsskatt genomförts. De stora löneförhandlingarna klarades på hösten 1958 under medverkan av regeringen, varvid arbetarnas önsningar tillgodosågs mera genom arbets-

tidsförkortning än genom lönehöjning.

Några drag i systemet bör särskilt understrykas. På alla håll i regeringen har det praktiska samarbetet minskat känslan av oöverkomliga motsättningar, givit de samverkande ett intryck av att de förra motståndarna är någorlunda hyggliga och förnuftiga människor, lett till en viss solidaritet inom regeringen som sådan och starkt viljan att genom ömsesidiga eftergifter komma till uppgörelser. Retsförbundet, tidigare ofta betraktat som en samling missnöjda, ledda och vilseledda av profeter och galningar, har inordnats i den parlamentariska demokratins apparat, och dess ledare har, åtminstone tillfälligt, förlorat mycket av sin ursprungliga vildhet. Samarbetet underlättas av att större frågor efter kort debatt ofta överlämnas till ett utskott inom ministären med representanter för de tre koalitionspartierna — blir ett sådant utskott ense, upptas frågan knappast till realbehandling inom regeringen.

I den konstlade upphetsning som för närvarande kännetecknar svensk politik söker folkpartister och socialdemokrater stöd i sina gamla ideologier. Vilkas egentliga innebörd de har svårt att påminna sig — och vill beteckna allt möjligt som i sann mening "liberal" eller "socialistiskt". I Danmark, där radikalerna, som närmast motsvarar det svenska folkpartiet, i glädje och gamman samverkar med socialdemokraterna, är sådana ordlekar självfallet ställda i kylskåpet. Att tala om regeringspolitiken som speciellt liberal eller socialistisk är, säger de samverkande, rent vrövl; vi försöker finna goda praktiska lösningar och besväras inte av ideologier. På den punkten, åtminstone, borde våra politiker, som så gärna spelar ideologiskt besatta, kunna lära sig något av det danska experimentet.